

Nr 166

Av herr **Hermansson m. fl.**, *angående det svenska biståndet till u-länderna.*

(Lika lydande med motion nr 131 i Första kammaren)

Generalsekreteraren för UNCTAD (United Nations Conference for Trade and Development) framlade i höstas en rapport om det aktuella läget inom internationell handel och utveckling. Data till rapporten lämnades av ett fyrtiotal regeringar, ett tjugotal internationella organ samt till FN knutna specialorgan och regionala ekonomiska kommissioner. Data i rapporten hänför sig icke till senare tidpunkt än 1 juli 1966.

U-ländernas ekonomiska framsteg under 1960-talet har i sin helhet varit en besvikelse heter det i rapporten. Bruttonationalprodukten i dessa länder växte med en hastighet av endast drygt fyra procent per år, alltså betydligt mindre än de fem procent som FN gjort till målsättning för Utvecklingens Decennium. Och då var denna målsättning ändå ansedd som otillräcklig.

Ännu dystrare blir bilden om man mäter bruttonationalproduktens ökning per capita. Denna låg för u-länderna tillsammans på 142 dollar 1965, och sedan decenniets början hade den ökat med endast två dollar per år och invånare.

Eftersom dessa siffror gäller alla u-länder tillsammans döljer de det bistra faktum att i vissa u-länder har det under 1960-talet varit en minskning i bruttonationalprodukt per capita. Samtidigt steg bruttonationalprodukten i de utvecklade marknadsekonomierna med 60 dollar per år och capita och låg 1965 i genomsnitt på 1 700 dollar per år och capita.

U-ländernas exportvolym växte under de gångna åren av 1960-talet med en årlig takt på strax under sex procent. Detta var en kraftigare ökning än under 1950-talet.

Men på importsidan ser det annorlunda ut. Där låg tillväxttakten bara på fyra procent årligen, mindre än under 1950-talet.

Detta ledde i mitten av 1960-talet till att det importöverskott som u-länderna haft ända sedan andra världskriget praktiskt taget försvann.

Det är att märka att det importöverskott det här var fråga om representerade ett överflyttande av resurser till u-länderna.

Förklaringen till att det försvunnit finner man i en undersökning av u-ländernas betalningsbalans.

U-ländernas skuldsättning har ökat starkt. I mitten av 1950-talet absorberade återbetalningsskyldigheterna årligen omkring fyra procent av

deras förtjänster på export. 1964 var samma procentsats 12. Samma år var utflödet av profiler på utländska investeringar nästan lika stort — det tog ca 10 procent av exportförtjänsterna.

I själva verket, säger UNCTAD-rapporten, uppvägdes i mitten av 1960-talet flödet av finansiella resurser till u-länderna av kapitalutflödet därifrån. Under sådana omständigheter kunde en högre, utvecklingsfrämjande importnivå endast ha åstadkommit om u-ländernas export kunnat växa ännu hastigare.

Trenden mot självförsörjning i fråga om råvaror fortsatte i de utvecklade länderna genom den ökade produktionen av syntetiska varor. Förhållandet försvagade i snabb takt ytterligare förhandlingspositionen för de u-länder som producerar traditionella råvaror. U-ländernas andel av hela världsexporten av råvaror (utom olja) sjönk från 40 procent 1953—1955 till 33 procent 1964—1965.

Under de år som gått av 1960-talet fortsatte vidare råvarupriserna att fluktuera kraftigt och skapade osäkerhetsförhållanden för u-länderna.

Dessa problem togs upp på UNCTAD:s första session 1964, och en serie av rekommendationer antogs för att råda bot på svårigheterna.

Många utvecklade länder, påpekar rapporten, vidtog under 1964 och 1965 åtgärder som står i strid med rekommendationerna från världshandelskonferensen 1964.

I fråga om nedskärning eller avskaffande av tullar för underlättandet av u-ländernas export noteras det att några utvecklade länder vidtagit sådana åtgärder men att det bara rör några tropiska produkter (te, kaffe, bananer etc.) som står för en ganska liten del av u-ländernas totala export.

Vi citerar vidare direkt ur UNCTAD-rapporten:

”Konferensen (1964) rekommenderade att de utvecklade länderna inte skulle vidta några åtgärder för att stimulera oekonomisk inhemsk produktion så att denna berövade u-länderna möjligheten att ernå en skälig del av världsmarknaden. Det finns inga tecken på att de utvecklade marknadsekonomierna har följt denna rekommendation. Tvärtom har många utvecklade länder vidtagit åtgärder som ytterligare subventionerar oekonomisk inhemsk produktion.”

Vad beträffar u-ländernas export av *i n d u s t r i v a r o r* kan man helt kort konstatera att den uppgår till mindre än fem procent av världsexporten av dessa varor och att u-länderna möter starka hinder för att höja sin andel.

En specialstudie avslöjar att de utvecklade ländernas tulltariffer är så konstruerade att de erbjuder högre barriärer ju mer förädlade varor det gäller, vilket givetvis hämmar utvecklingen av en exportorienterad industri i u-länderna.

En rad av restriktioner i industriländerna verkar i samma riktning. Det gäller kvantitativa importrestriktioner, licensavtal, anti-dumping-regler, administrativa regler om klassifikation av varor och om förpackningar, sanitära regler utöver skäligen gränser, interna priskontrollbestämmelser etc., etc.

"Ingen utveckling har iakttagits i riktning mot lättnader av dessa restriktioner som påverkar import från u-länderna", konstaterar rapporten.

Så långt UNCTAD-rapporten. Den talar ett tydligt språk om otillräckligheten i det slags u-landsbistånd som de rika industriländerna hittills bedrivit.

För att en ekonomisk utveckling som kommer befolkningens stora massa till godo skall kunna komma i gång i de länder där svält och halvsvält är förhärskande krävs det vittgående omvälvningar av den ekonomiska och sociala strukturen, genomgripande jordreformer och en mobilisering av de nationella resurserna. Den ekonomiska och sociala frigörelsen kan bara vara respektive folks eget verk, och det väljer självt formerna för denna frigörelse.

Den huvudsakliga hjälp, som *utifrån* kan ges åt u-ländernas ansträngningar att upprätta en ekonomi med så stor tillväxtförmåga som möjligt, ligger på den internationella handelspolitikens område. De nuvarande handelsrelationerna privilegierar de redan rika länderna. De måste ändras därhän att de privilegierar de industriellt utvecklade länderna.

Handeln industriellt utvecklade länder emellan är större än mellan i-länder och u-länder. Rädslan för en "marknadsstörande lågprisimport" är därför en kortsiktig attityd. Det måste dock finnas förtroende för bibehållen hög sysselsättning i i-länderna för att göra ekonomisk generositet gentemot u-länderna, eller vad som i själva verket är återbetalningen av gamla skulder, möjlig inom rimlig tid. De övergångssvårigheter, som en omläggning av den internationella handelspolitiken till u-ländernas favör kan komma att medföra i i-länderna, måste därför där mötas med effektiv samhällelig planering, effektiv lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik.

Sveriges inflytande i olika internationella organ måste användas för att söka ändra de rika ländernas sätt att reglera sina affärer med u-länderna. Sverige måste föregå med gott exempel oavsett övriga rikas handlingsätt.

De industriellt utvecklade länderna måste ge handelspreferenser åt u-länderna utan krav på ömsesidighet och utan att utsträcka samma fördelar till utvecklade länder; de måste acceptera att u-ländernas industrier under uppbyggnad skyddas, så att dessa länder kan utvidga sin export; de måste acceptera att u-länderna ger varandra fördelar utan att ge de

utvecklade länderna samma fördelar; de måste acceptera gemensamma marknader inom u-länderna med diskrimination utåt, men avstå från i-ländernas gemensamma marknaders diskrimination gentemot u-länderna eller gentemot vissa u-länder. GATT-reglerna måste revideras så att de gynnar u-länderna och inte som nu i-länderna, eller nya institutionella arrangemang i stället för GATT skapas inom ramen för FN för att befordra en ökning av världshandeln.

Kvantitativa importmål, avsedda att uppnås inom en viss tidsperiod, bör uppställas för i-ländernas köp av såväl råvaror, halv-fabrikat som färdigvaror vilka framställs i u-länderna. För att garantera köpskraften hos exporten av råvaror från u-länderna bör varuavtal upprättas. Deras syfte bör vara att upprätthålla minimipriser eller förbättra priser genom att upprätthålla deras paritet med färdigvaruprisernas utveckling samt att möta problem i samband med ökande tillgång på syntetiska varor eller ersättningsvaror. I-ländernas jordbruksprotektionism måste överges. Tullar och avgifter på råvaror, halvfabrikat och färdigvaror från u-länderna avskaffas.

Den internationella valuta- och finansinstitutionella politiken måste likaledes ändras för att möta u-ländernas behov. Internationell finansiering i u-länderna bör komma från allmänna medel och ha multilateral karaktär. Lämpliga FN-fonder bör upprättas, däribland en fond för att kompensera de förluster som ett u-land kan råka ut för genom kraftigt försämrade världsmarknadspriser på en produkt det är beroende av. Fonderna bör huvudsakligen byggas upp genom internationell beskattning. Det finansiella biståndet till u-länderna måste ges med långa amorteringsperioder och låg ränta eller som gåva för att betalningen av skulder inte skall tynga landets ekonomi i uppbyggnadsskedet.

Under det att Sverige bland i-länderna bör gå i spetsen för internationella överenskommelser för en omläggning av den internationella handels- och finanspolitiken kan det separat vidta följande åtgärder:

Avskaffande av alla tullar och skatter som fortfarande drabbar vissa tropiska produkter.

Uppställande av bestämda mål för vår import av råvaror och färdigvaror från u-länderna.

Viss tullfrihet från u-ländernas industrivaror.

Underlättande av u-ländernas marknadsföring av sina varor i Sverige och stimulans åt hela handelsutbytet med u-länderna genom informationsverksamhet.

En insats för prisutjämning genom att medel över budgeten anslås att användas som pristillägg att utbetalas till u-länderna vid import därifrån av råvaror.

Statlig kontroll över privata svenska investeringar i u-länderna, så att

de kan samordnas med u-landets utvecklingsplanering och de statliga svenska biståndsinsatserna i landet i fråga, om sådana förekommer. Samordning sker med hjälp av valutaregleringen eller särskild skatt på företagsvinster från u-landsinvesteringar om de överskrider en viss procent-sats.

Utöver dessa handels- och finanspolitiska åtgärder bör den direkta biståndsverksamheten utbyggas.

Det direkta u-landsbiståndet bör höjas till 5 procent av nationalinkomsten per år före 1970-talets slut.

Det svenska bilaterala biståndet bör inriktas på länder som har regler som förmår att nyttiggöra biståndet.

Det statliga bilaterala tekniska biståndet koncentreras till insatser av produktionsfrämjande karaktär, såsom uppbyggandet och överlämnandet av industrier, som är avpassade efter landets utvecklingsmönster och som inte bara bildar moderna ekonomiska oaser i en stagnerad omgivning.

Det finansiella biståndet kanaliseras huvudsakligen via internationella organ.

Det direkta biståndet kan också inrymma biståndsinsatser på sekundära områden där Sverige förfogar över expertis, såsom i fråga om familjeplanering och viss utbildning.

Insatser i Sverige:

Ökad information om u-länderna och deras problem, varvid skolan bör ge fyllig undervisning om världen och dess folk, deras historia och kultur.

Stöd och stimulans åt forskning inriktad på u-ländernas problem eller på områden där forskningsresultaten kan komma u-länderna till nytta.

Den aktuella svenska u-landsdebatten gäller inte endast frågan om storleken av biståndsinsatsen eller vad som rätteligen bör kallas återbetalningen av vår skuld till de utplundrade och fattiga folken. Den gäller också hela frågan om inriktningen av de insatser som kan göras från svensk sida. I denna debatt riktas stundom hård kritik mot de nuvarande formerna för biståndsverksamheten och ifrågasättes verkningarna av vissa åtgärder genom SIDA. I detta läge är det nödvändigt att en förnyad utredning göres om formerna för den svenska biståndspolitikerna med beaktande av alla de moment som tillkommit under de senaste åren.

Med hänvisning till ovan framlagda motiveringar yrkar vi,

att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om utredning om de framtida formerna för den svenska biståndspolitikerna, varvid huvuduppmärksamheten inriktas på betydelsen av att den ekonomiska politiken i allmänhet och utrikeshandelspolitiken i synnerhet utformas så att

den bidrar till att motverka den i humanitärt och ekonomiskt avseende ytterligt hotande utvecklingen i världen, samt

att riksdagen måtte uttala sig för att målsättningen 1 procent av bruttonationalprodukten i u-landsbistånd skall ha uppnåtts senast vid slutet av 1960-talet.

Stockholm i januari 1967

C. H. Hermansson (k) Gunvor Ryding (k) Gösta Andersson (k)

Gustav Lorentzon (k) Henning Nilsson (k) Erik Karlsson (k)

Axel Jansson (k)

Sven Hector (k)
